

Füzi László

Az egyéniség gazdagsága

Mindig megdöbbenek, ha a százesztendőös Faludy Györgyre gondolok. Nem, nem volt öreg, akár fiatalnak is mondhatnám, az utolsó este, amikor találkoztunk, három hónappal a halála előtt, s kínzó orvosi vizsgálatok, fárasztó utazás, hosszú irodalmi beszélgetés után azt mondta Fannynek, tizenegy óra elmúlt már, gyere, menjünk haza, úgy látom, itt már mindenki fáradt...

Korábban is tudtam, akkor is éreztem, hogy az egyéniségének volt valami titka. Tudom, a költők mindig titokzatos emberek, de az ő titka nem a költészetében volt, hanem az egyéniségében. Költészete az egyéniségét *mondta el*, talán ennek tudható be, hogy számos epikus verset találunk munkái között. Titka viszont az egyéniségének volt.

* * *

Csíkszentmihályi Mihály Chicagóban élő pszichológia-professzor, a flow gondolatának életre hívója *A fejlődés útjai (A harmadik évezred pszichológiája)* című könyv szerzője, a könyv a Nyitott Könyvműhely gondozásában Budapesten jelent meg 2007-ben, hosszú oldalakat szentel Faludy Györgynek. A személyes utalásokat mellőzve idézem gondolatmenetét. Csíkszentmihályi Mihály az ún. komplex, másképpen transzcendens személyiségekről ír, azokról a „harmóniateremtőkről”, akik örömmel szentelik pszichikus energiájukat komplex céloknak. *„Néhány nappal a nyolcvanadik születésnapja után volt szerencsém vele életemben először találkozni Budapesten, ahová nemrégien végleg hazatért. Mosolygó, ráncokkal barázdált arcát ezüstös hajkorona övezte; a kíváncsiságtól és a lelkesedéstől csillogó szeme viszont egy tízéves gyermeké is lehetett volna. Sokszor ragadott magával tömör, velős, mégis nagyon megindító, érzékeny verselése. Hosszú élete során Faludy több tragédiát élt meg, mint amennyit egy ember egyáltalán kibírhat, s mégis többet adott hozzá a jövő komplexitásához, mint sokan mások.”*

Miután Csíkszentmihályi Mihály leírja Faludy György életének történetét, s idéz pár verset is, a következő összegező megállapításokat teszi: *„A költemények témája a büntetőtábor életének fájdalmas motívumai: éhség, fagyott testrészek, megfélemlített és érzéketlen emberek brutalitása. Az elhatalmasodott entrópia sebészi pontosságú megfogalmazása a megtestesült szépségbe sűrítve elegánsan tolmácsolja a tragédiát. Tulajdonképpen ez volt Faludy szándéka. Igyekezett értelmet adni az amúgy kibíratatlan létnek, ez segített megőrizni ép elméjét, és ez a hozzáállás még rabtársai számára is segítséget jelentett.”* Mindezek után így hangzik a tudós pszichológus végső összegzése: *„Faludy élete mindenki számára értékes példaként szolgálhat annak ellenére, hogy az esete nagyon is különleges, és közvetlen módon nyilván alkalmazhatatlan. Hányunknak adatott meg ilyen rendkívüli nyelvtelenség, hányan részesültünk ennyi üldöztetésben, és hányan győztünk le életünk során ennyi akadályt? Az ő élete azonban*

az egyedisége ellenére is nagyon jellemző az olyan emberekre, akik képesek a saját komplexitásuk tökéletes megvalósítására. Faludy nem egy szent, és valószínűleg konfuciánus bölcsként vagy bodhiszattoaként sem állná meg a helyét. De megtanulta átélni a flow-t komplex tevékenységek során és a megnövekedett entrópiát olyan mémekké alakítani, amelyek rendet teremtenek a tudatban, és így hozzájárult a világ harmonikusabbá tételéhez.” (Csíkszentmihályi Mihály szavait Buda Júlia fordításában idéztem.)

Most meg kellene állnom, s a flow-ról kellene beszélnem, az élet áramlatszerű megélési módjáról, amelynek teóriáját Csíkszentmihályi Mihály dolgozta ki, de nem teszem ezt meg, csupán arra utalok, hogy a teóriát gyógyszer nélküli gyógyszernek tekintem, azaz olyan javaslatnak, amelyik a nehézségek közepette segíti az élet megélését, bár jobb lenne, ha a nehézségek legyőzéséhez társadalmi eszközöket találnánk. Arról sem beszélek, hogy Csíkszentmihályi Mihály szükségszerűen használja tudományágának kifejezéseit, mivel az adott tudományterület szabályai szerint csak így értelmezheti Faludy György életútját. Arról viszont szólnom kell, amit persze Csíkszentmihályi professzor is hangsúlyozna, hogy Faludy György nem a flow teóriájának kedvéért élte meg azt, amit megélt, hanem a történések közepette a maga alkatát, hajlamait követve, s az így formálódó életút később, jóval később, csak az utolsó szakaszában válhatott példává. A mondottak igaza mindezek ellenére sem kérdőjelezhető meg, akit mégis meg kellene győzni, annak javaslom, hogy olvassa el Faludy György önéletrajzi írásait, emlékezéseit, azokban mást nem is találunk, mint a mindig aktuális jelen megélésének kísérletét, pontosabban a lehető legmélyebb azonosulást éppen azzal a pillanattal, amibe belekerült. Példát akár ezret is idézhetnék, a *Pokolbeli víg napjaim* szinte egészében az adott pillanat meg- és túlélésének kísérletéről szól, s mondjuk a kései, *A Pokol tornácán* című kötet pedig az így megélt élet emlékezetes pillanatait örökíti meg. Most csupán rövid szünetet tartok, s arra utalok, hogy számomra az emlékezések és emlékiratok hitelességét éppen az bizonyítja, hogy a megélt történéseket a lehető legmélyebben élte át, egykori recski társai mind erről beszéltek, s ezt még azok az olvasói is megtapasztalhatták, akikkel a dedikálások alkalmából hosszasan beszélgetett, vagy azok a barátai, akikhez a legapróbb részletek miatt is hosszú és alapos levéllel fordult. A másik ember megbecsülése, az adott szituáció átélésének törekvése mindig ott volt benne. Történetei természetesen így is formálódtak, csiszolódtak, de csak azért, hogy mindaz, ami bennük volt, a lehető legtisztábban megmutathassa magát. A huszadik század meg- és túléléséhez természetesen mindez nem lett volna elegendő, ahhoz kellett az erős alkat, a súlyos betegségeket legyőző szervezet, a gyors alkalmazkodás képessége, s a szerencse, természetesen a szerencse. Minderről azonban nem beszélhetnénk akkor, s erre utal Csíkszentmihályi Mihály is, ha – tudatosan vagy ösztönösen – nem tanulta volna meg a pillanatok megélésének művészetét.

* * *

Aki akár csak egyszer is találkozott Faludy Györggyel, az az eddig leírtakat pontosan tudta. Vagy érezte. Túl a leírás esetlegességein a századot megélt és a pillanat kapaszkodóit kereső Faludy György képe mindenki előtt ismert. S mégis, ennek ellenére mondom azt, hogy volt egy másik, az eddig bemutatottal szembenálló Faludy György is. Mert nem csupán az életet átélő s a létezés boldogságát kereső Faludy György létezett, hanem az is, aki mélyen értette azt, amit túl kellett élnie. Jogosan írja Fried István: „...a Viharos évszázad című verseskötet (vagy versciklus, vagy egyetlen ciklusból álló és utóhanggal ellátott verseskötet) a születés pillanatától a 2002-es Szerelmes verssel bezárólag tematizálja (korántsem

egy magánember, sokkal inkább) egy Faludy Györgynek nevezett költőszemélyiség fikcionált életkrónikáját, amelynek során az év-jelölések hívószámmá lényegülnek, a versekben elbeszélt események, a versbe csempészett-rejtett történések, a vers által megnyilatkozó töprengések valamilyen viszonyt alakítanak ki egy szubjektíve szemlélt (másképpen nem szemlélhető) világtörténelemmel. Faludy György beszélőjének felszólítását idézve: »Észt, szellemet keress, ne adatot«". Ez a történelemmel együtt élő, a történelem menetét folytonosan kutató és azzal ütköző Faludy György éppen olyan valóságos jelenség volt, mint az, akit korábban megidéztem. Faludy György élete még a legapróbb mozzanatokot tekintve is szinte átitatódott a történelemmel, írtam róla egy korábbi írásomban.

Ehhez most azt teszem hozzá, hogy a két látszólag egymással szembenálló alkotta az egyetlent, a valóban létezőt.